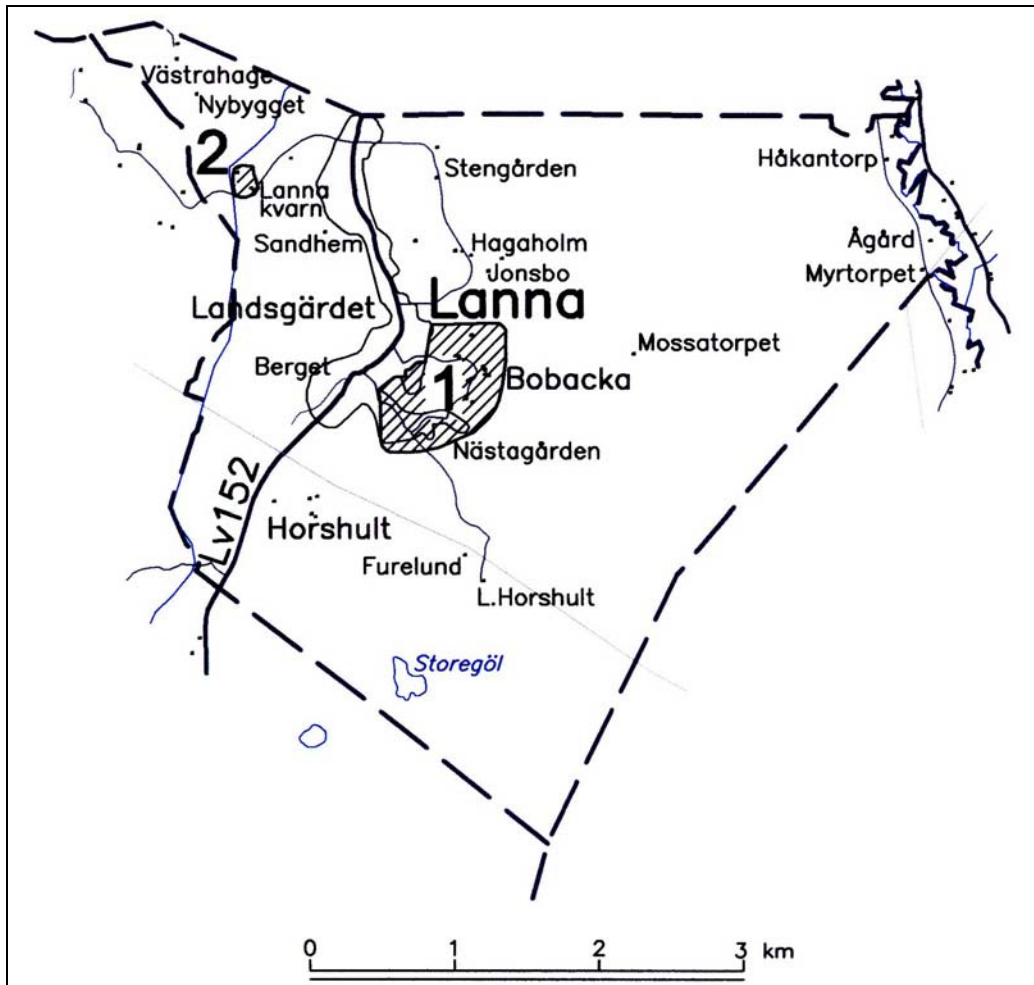

Värt att värna – Kulltorps socken (delen Lanna)

Karta över del av Kulltorps socken, med urval av objekt och miljöer.

1 - Lanna och Bobacka

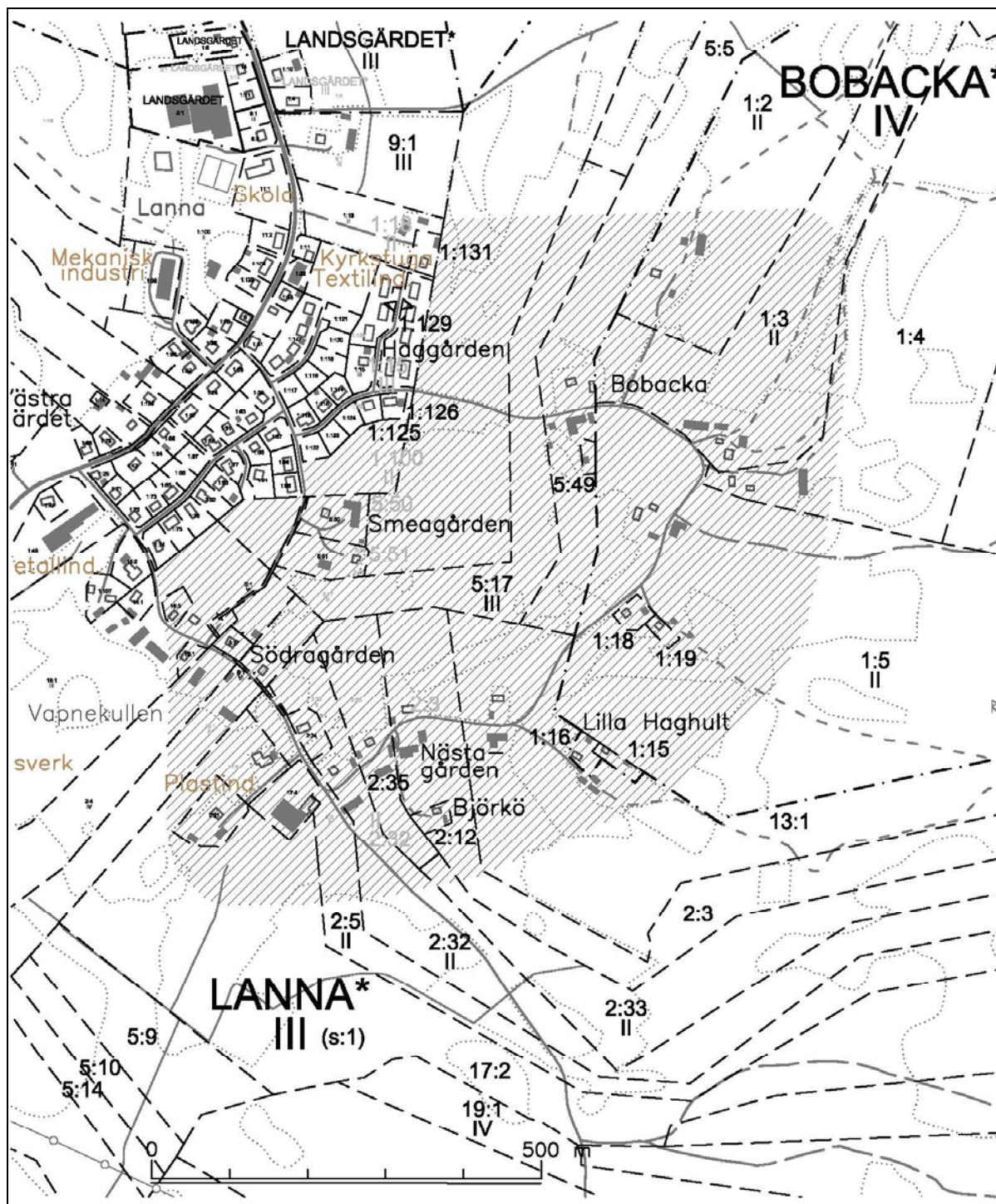
"Tankarna går närmast till Österlen i Skåne när man ser de ädellövskogsbekransade backarna. Från toppen på Smeagårdens åkrar har man en vidunderlig utsikt över den vidsträckta Flymossen i sydost. Detta landskap saknar motstycke i kommunen" (T. Gustafsson, 1998). Så hänförande kan den vidsträckta utblicken från den högt belägna ängsmarken i Bobacka upplevas.

Vy från Bobacka, mot sydost

Lanna omnämndes i skrift första gången 1538 och var då en by om fem hemman, varav tre skatte- och två frälsehemman, däribland Bobacka. År 1830 förrättades laga skifte i byn.

År 1952 överfördes Lanna till Bredaryd, men hörde även därefter i kyrkligt hänseende till Kulltorp.

Lanna samhälle, med drygt 300 invånare, karaktäriseras idag av mötet mellan det äldre jordbrukslandskapet och dess byggnader, senare villabebyggelse med blandat uttryck och inte minst industrilokaler och industriområden i tillväxt längs Kulltorpsvägen. Samhället är expansivt och ett starkt tryck finns på förbättringar av vägnätet, ny industrimark och fler bostäder.

I den södra delen av samhället ligger Elbe Armatur (Lanna 1:33), grundad i början av 1940-talet, väl representerande den ursprungliga småskaliga företagsamheten i Lanna. Företaget ligger, liksom flera andra, vid Trantorpsvägen i samhällets södra del. Vägen utgör en del av en gammal vägsträckning, vilket framgår av en milsten öster om vägen och en rik fornlämningsmiljö med stenåldersboplatser och höggravfält från järnåldern, väster om vägen.

Elbe Armatur vid Trantorpsvägen (Lanna 1:33)

Lanna samhälle har till största delen mist sin agrara karaktär. Det är framför allt området mellan Lanna samhälle och Bobacka i öster som har kvar denna prägel. Åkermarken är här kuperad och fastighetsgränserna mellan gårdarna är på sina ställen markerade med stenmurar. I anslutning till Bobackaområdet har en viss förtätning av bebyggelsen ägt rum, med inslag av villor från 1980- och 90-talen, vilka avviker från äldre byggnadstradition.

Byggnadsantikvarisk värdering

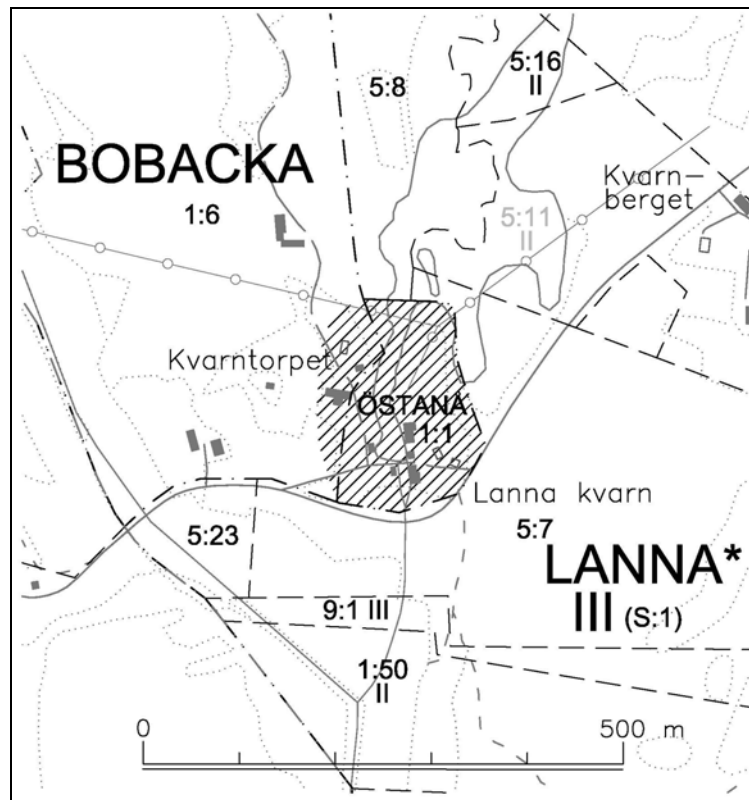
Odlingslandskapet öster och söder om Lanna, bland annat Bobackaområdet, har ett högt bevarandevärde. Området med den anslående landskapsvyn är värdefullt ur estetisk synpunkt. Bobackas agrara prägel bör bibehållas, med en anpassning av ny bebyggelse i terrängen och med hänsynstagande till en äldre byggnadstradition. Den gamla vägsträckningen av Trantorpsvägen med omgivande kultur- och fornlämningsmiljö har ett högt bevarandevärde.

Tidigare utredningar

Kulturhistoriska industrimiljöer i Jönköpings län (1998), Länsstyrelsen.

Kulturhistorisk förstudie inför översiktsplan för Lanna samhälle (1999), Fredrik Engman.

2 - Lanna kvarn

Kvarnmiljön i den norra delen av Lanna (Östanå 1:1) ligger vid resterna av en dammanläggning, omgiven av en bitvis kuperad terräng. Runt kvarndammen ligger en välbevarad industrimiljö. Kvarnbyggnaden öster om fallet i Gammelån uppfördes 1911 i stolpkonstruktion med faluröd locklistpanel. Kvarndriften hade sin största betydelse mellan åren 1860 och 1920. År 1965 upphörde driften. Hela kvarnmaskineriet finns kvar, liksom anslutande turbinhus med turbiner. Kraftstationen anlades 1919 och var då bygdens första kraftverk.

Sågverket, uppfört omkring 1900, väster om fallet är även det byggt i stolpkonstruktion med faluröd locklistpanel.

På den östra sidan av dammen återfinns en snickerifabrik som har inrymt Holms Träindustri. Denna grundades 1900 som Lannas första småindustri och här tillverkades siktar, brodyrbågar mm. Byggnaden är uppförd i regelverk med en faluröd locklistpanel. Det brutna taket är täckt med grön, korrugerad plåt.

Snickeri, kvarn och såg vid Lanna kvarn (Östanå 1:1)

Norr därom ligger mjölnargårdens ladugård, uppförd 1909. Mjölnargården, en timrad parstuga med faluröd locklistpanel, uppfördes på 1850-talet. Huset skuggas av en stor blodbok. Sydväst om denna återfinns det f d kvarnstallet med ursprung från 1920.

Gården Kvarntorpet (Bobacka 1:6) med manbyggnad, ladugård och bod ligger nordväst om dammen.

Byggnadsantikvarisk värdering

Lanna kvarn utgör en välbevarad och innehållsrik industrimiljö. Här finns även ursprunget till den småindustriella verksamhet som senare kommit att präglade Lanna samhälle. Kvarndammen har en omväxlande vegetation som utgör ett värdefullt inslag i landskapsbilden. Sammantaget motiverar detta högsta bevarandevärde. Kvarntorpet bör ingå i intresseområdet.

Restriktivitet iakttas vid förändringar av bebyggelse med ursprunglig karaktär.

Tidigare utredningar

Naturvärden i Värnamo kommun (1975, 1979), Värnamo kommun.

Kulturhistorisk utredning (område nr 27, 1984), Värnamo kommun.

Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden (1992), Länsstyrelsen.